

Հ. Գ. ԲԱՏԻԿՅԱՆ

Մ Ե Մ Բ Ի Ո Ւ Ո Գ Ը

Մոլիստական հասարակությունը, ամբողջ աշխարհի առաջադեմ մարդկությունը նշում է աշխարհահռչակ գիտնական, բնախույզ Չարլզ Դարվինի ծննդյան 150—ամյակը: Այս տարի լրանում է նաև նրա «Տեսականների ծագումը» հանճարեղ աշխատության լույս ընծայման 100—ամյակը:

XIX դարի ընթացքում, բացի Մարքսի և Դարվինի անուններից, անկարելի էր նշել ուրիշ անուններ, որոնք միլիոնավոր մարդկանց գաղափարների մեջ, հասարակության և բնության մեջ հսկայական հեղաշրջում առաջ բերած լինեին: Այս տեսական երկու մեծ գաղափարները՝ թե մարքսիզմը և թե Դարվինիզմը աճեցին գարաշրջանի պատմական, սոցիալական և գործնական պահանջներից: Այդ երկու ուսմունքները հանդիսանում են հսկայական սինթեզներ, թեպետ և ոչ հավասարաբեկ: Նրանք երկուսն էլ գործնական ներդրածության հզոր լծակներ են, աշխարհք փոխելու կատարյալ գործիքներ: Եվ, վերջապես, չնայած նրանց տարրեր սոցիալական ծագմանը, մարքսիզմը իր աշխարհայեցողության մեջ ընդգրկում է Դարվինի տեսությունը՝ նրա էական մոմենտներով վերցրած:

Դարվինի «Տեսականների ծագումը» աշխատությունը լույս է տեսել 1859 թվականին, ալսինքն հենց այն թվականին, երբ հրապարակ է եկել Մարքսի «Քաղաքացիականության քննադատության շուրջը» աշխատությունը:

Անգլիական կապիտալիզմի ապրած գարաշրջանը այն ժամանակ նրա հաղթական ամրացման գարաշրջանն էր: Գյուղատնտեսություն մեջ կատարվեց մեծ շրջադարձ: Ագրոքիմիայի, անասնաբուժության, բուսաբանության, գյուղատնտեսական մեքենաշինության և այլ բնագավառներում տեղի ունեցած գյուտերը իրենց համար խոշորագույն բազա էին ստացել:

Ահա այսպիսի գարաշրջանում է հանդես գալիս խոշորագույն բնագիտական Զ. Դարվինը: Նա աճել է կենդանի բնության պրակտիկայից, և հենց դրա մեջ է նրա ուժը: Տեսականների փոփոխության մեծ գաղափարի հիմնավորումն ու բացատրությունը աճել է այդ պրակտիկայի տեսական ընդհանրացումներից:

Այդ շրջանում էքսպեկտիվներ էին կազմակերպվում գաղութային կրկրների հարստությունների՝ ճանապարհները ուսումնասիրելու նպատակով: Էքսպեկտիվները քողարկված էին «գիտական» և «բարի» նպատակներով: Կազմակերպվեց նաև «Բիզ» նախով ճանապարհորդությունը, որին մասնակցեց Զ. Դարվինը:

Այսպիսով, անգլիական արտադրության գարգացումը, գաղութային էքսպանսիան և, ամենից առաջ, գյուղատնտեսության հաստատուն վերելքը այն բազան էին, որի վրա առաջանում էին մեծ Դարվինի տեսական գաղափարները:

Ո՞ր չի լսել Դարվինի անունը: Բնագիտության մեջ չկա մի այլ անուն,

որ նույնքան հաշակված լինեն, որքան Դարվինի տնունը: Դարվինի գաղափարները դարձել են նորագույն բնագիտության հոգին:

Դարվինը բնության բոլոր երևույթներին տվեց իսկական մատերիալիստական բացատրություն: Նա ցույց տվեց, որ էվոլյուցիայի համար գերնական ուժերի միջամտություն չի պահանջվում: Նա քայքայեց, թե ինչու և ինչպես են առաջացել օրդանիդները, ինչու և են դուրս եկել բնության մեջ առավել բարդ ու նպատակային հարմարանքներ և այն էլ առանց «արարչի» որևէ միջամտության:

Պատմությունը հայտնի են դիտություն մեջ ոչ սակավաթիվ պանծալի մարդիկ, որոնք, հրաժարվելով հետևել հաստատված աբսոլյուտիզմներին, վճռապանորեն պայքարել են ամեն տեսակ քարոջանություն ու անշարժության դեմ, նորանոր ուղիներ են հարթել բնության օրինների հանաչման ասպարեզում և դրա համար էլ վստահել են առաջադեմ մարդկության սիրն ու երախտագիտությունը:

Գիտության այդ զիտարանված դործիչներն մեջ ոչ սակավաթիվ տեղ է գրավում անդլիացի մեծ բնախույզ Ջորջ Դարվինը: Մեծ ռեպուտացիոները բնախառնության մեջ՝ իր ամբողջ կյանքը նվիրեց ժողովրդի դեղեցիկ և լուսավոր իրանքի համար մղվող պայքարին: Այդ մեծ գիտնականի սխրագործությունները, որոնք նպաստել են XIX և XX դարերի բիոլոգիայի ուժեղ զարգացմանը, տարիներն ընթացրում ոչ միայն չթուլացան, այլև ավելի ուժեղացան և ձևեր բերեցին մեծ հմայք: Դարվինի անվան հետ կապված է բնագիտության պատմության մեջ միանգամայն նոր դարաշրջանի՝ դարվինիզմի դարաշրջանի առաջացումը: Դարվինիզմը իրենից ներկայացնում է մատերիալիստական մի նոր գիտություն ժամանակակից բուսական ու կենդանական ձևերի ծագման և դարգացման մասին: Այդ նոր գիտությունը հնարավորություն տվեց պատասխանելու դժվար, մինչև Դարվինը չլուծված աշխարհայացքային այնպիսի հարցերի, ինչպիսիք են օրդանիդների զարմանալի հարմարվողականությունը գոյություն պատմաններին, էվոլյուցիոն պրոգրեսի դործոնները և այլն:

Մինչև Դարվինը գոյություն ունեին և զարգանում էին բիոլոգիայի առանձին բնագավառները (բուսաբանությունը, կենդանաբանությունը, մարդաբանությունը, հնէաբանությունը, սաղմնաբանությունը և այլն): Բնությունը գիտում էին նրա առանձին մասերով, ստացվում էր, կարծես թե, մի մոզալիկա բնության գիտական տվյալներն մասին: Դարվինի գաղափարները ի մի բերեցին այդ բոլորը և ստեղծեցին մի ընդհանուր մատերիալիստական բիոլոգիական գիտություն: Դարվինը բացահայտեց բնության զարգացման պատմությունը: Իր էվոլյուցիոն տեսությունը Դարվինը ստեղծեց գլոբալ տեսնական պրակտիկայի հիման վրա: Մինչև Դարվինը եղած գիտական-բիոլոգիայից ոչ ոք չբարձրացրեց, արդյուն և չգնահատեց միլիոնավոր գլոբալ տեսական աշխատողների, ֆերմիներների աշխատանքի նշանակությունն ու փորձը: Բայց մի թե պարզ չէր, որ բաղձաթիվ կենդանական տեսակներ և բուսական սորտերը սանդղակ են հենց այդ մարդկանց ժրջան աշխատանքի շնորհիվ:

Դարվինիզմը հանդիսանում է մեծ բիոլոգիական տեսություն, որ հսկայական նշանակություն ունի ամբողջ մատերիալիստական աշխարհայացքողության համար:

Մինչև Դարվինը բնագետների մեծ մասը պատասխանել է այն հարցերին, թե ինչպե՞ս է լողում, օրինակ, ձուկը, ինչպե՞ս է թռչում թռչունը, ինչպե՞ս են կառուցված տարբեր բույսերի ծաղիկները: Իսկ ինչո՞ւ է այդպես: Ինչո՞ւ է այդքան մեծ նմանություն նկատվում կենդանիների և մարդու ստղմալին զարգացման վաղ շրջաններում:

Կրոնը սովորեցնում է, որ կուլտուրական բույսերը և ընտանի կենդանիները ստեղծված են աստծու կողմից, որպեսզի բավարարեն մարդկանց պահանջմունքները: Բայց ո՞ւմ հայանի չէ, որ մարդկանց և ոչ թե աստծու միջոցով են ստեղծվել շատ նոր, ավելի կատարելագործված կենդանական տեսակներ ու բուսական սորտեր:

Շատ փաստեր գիտնականներին բերում էին այն մտքին, որ օրգանիզմների միջև մեծ կապ գոյություն ունի, և որ զարգացումը ընթանում է աստիճանաբար: Բայց ինչպե՞ս և ի՞նչ ճանապարհով է ընթանում այդ դարձացումը, ինչպե՞ս է մի տեսակը վերածվում մեկ ուրիշ տեսակի, ինչպե՞ս են առաջացել բույսերը և կենդանիները—այս հարցերը մնում էին անհասկանալի և զսպանի:

Եվ ահա լույս տեսավ Չ. Դարվինի «Ճեռակների ծագումը» աշխատությունը: Կարծես վառ լույսի պես նա ցույց տվեց մոլորված մարդկանց ճանապարհը մութ դիժերիվա պահին: Այդ աշխատանքում Դարվինը պատասխանում է ստեղծվածային հարցերից մեկին՝ ինչո՞ւ են առաջ եկել կենդանի օրգանիզմները: Նրանք առաջացել են միմյանցից՝ էվոլյուցիայի, այսինքն ստատիճանական զարգացման սլոդեյսում:

Ակերում ստաջացել են ամենատարին օրգանիզմները, ապա նրանցից՝ ավելի բարդ ձևերը: Այդ պրոցեսն ընթացել է միլիոնավոր տարիներ, ընթանում է և ներկայումս, ընթանալու է նաև ապագայում, առանց դերբնական ուժերի մասնակցության:

Ջարմանալի մեծ նմանություն կա կենդանական և բուսական աշխարհում: Այս բոլորը ցույց է տալիս նրանց ընդհանուր ծագումը: Բայց որքան խորն ենք թափանցում երկրաբանական շրջանների մեջ, այնքան մեծ են հին և ներկա կենդանական աշխարհի միջև եղած տարբերությունները: Այս ցույց է տալիս, որ կենդանիներն ու բույսերը միշտ և աստիճանաբար փոփոխվել են: Այս առբն բավական է, որ մենք եզրակացնենք, թե տարբեր տեսակներ ծագել են միևնույն նախահայրերից, որոնք մի ժամանակ ապրելիս ևս եղել մեր մոլորակի վրա:

Դարվինի «Ճեռակների ծագումը» հանճարեղ աշխատությունը, որը լույս տեսավ 1859 թվականին, խորտակիչ հարված հասցրեց քարացած մետաֆիզիկական աշխարհայացքին, կրոնական հայացքներին: Դարվինը խորտակեց բիոլոգիական տեսակի անփոփոխություն, մնացած է ության գաղափարը: Նա առաջին անգամ համոզիչ կերպով ապացուցեց, որ կենդանի բնությունն իրենից ներկայացնում է զարգացման անընդհատ պրոցես, որ այդ զարգացումն ընթանում է պարզից դեպի բարդը, ցածրից՝ սուրբինից դեպի բարձրը, որ ժամանակակից կենդանիների ու բույսերի տեսակները երևան են եկել ոչ միանգամից պատրաստի վիճակում, այլ հետևանք են միլիոնավոր տարիների զարգացման:

«Ճեռակների ծագումը» աշխատությունն նշանակությունը չի սահմանա-

խիստ նպաստեց զիտության մեջ մետաֆիզիկայի թուլացման, Մարքսի-Լենինիստի զիտակախոսության անուղղակի ազդեցության և աշխարհայացքի ամրապնդման գործին:

Դարվինի թեորիան լատիտիվի բոլոր շրջանները, զիտության մեջ առաջ բերեց իսկական սեռաբացարկ, զիտական տեսակետից հզոր վերին աստիճանի բեզմնավոր:

Նշելով Դարվինի այդ մեծ ծառայությունը, Լենինը գրում էր, որ նա «...վերջ դրեց այն հայացքին, ըստ որի կենդանիների և բույսերի տեսակները ոչ մի բանով կապակցված չեն միմյանց հետ, պատահական են «կատոն ստեղծած» ու անփոփոխելի, և առաջին անգամ միանգամայն զիտական հոգի վրա դրեց բոլորգիտան՝ սահմանելով տեսակների փոփոխելիությունը և նրանց հաջորդականությունը...» (Վ. Ի. Լենին, Երկեր, հատ. 1, 1941, էջ 160):

Մեր ժամանակներում դարվինիզմը միայն աշխարհը բացատրող գիտական տեսություն չի հանդիսանում: Նա վերածվեց մի հզոր գենքի, որը մարդկությունն օգնում է այդ աշխարհը գործնականորեն վերափոխելու:

Դարվինը պարզ պատկերացնում էր այն համարյա անհաղթահարելի դժվարությունները, որոնց տալիս կանգնած էր իր տամուլքը, որը մարտահրավեր էր ուղղում տիրապետող խղճախոտական, տերտերական, աշխարհայացքին: Նա բոլորգիտի մեջ առաջին անգամ մտքից պատմական մեթոդը, որի շնորհիվ օրգանական աշխարհի ամբողջ պատկերը երևաց նոր լուսարանությունով: Դարվինը ցույց տվեց, որ էվոլյուցիան բացատրելու համար չի պահանջվում գերբնական ուժի մասնակցություն, էվոլյուցիայի հիմքը, նրա շարժիչ ուժը հանդիսանում է բնական ընտրությունը, որը նյութ է վերցնում օրգանիզմների հիմնական հատկանիշներից, անսահման բազմազանից, փոփոխականությունից և ժառանգականությունից:

Դարվինը մատերիալիստորեն բացատրեց կենդանիների և բույսերի կառուցվածքի նպատակահարմարությունը: Նա ապացուցեց, որ օրգանիզմի կառուցվածքում գիտվող հաջարկերական նպատակահարմարությունն առաջացել է երկարատև բնական ընտրության հետևանքով:

Այսպիսով, հենց կյանքի հասկացողությունից բխող բնական ընտրությունը բնության մեջ միջոտնավոր տարրիների ընթացքում նպաստել է միշտ նոր և նոր, ավելի կատարելագործված ձևերի հանդես գալուն:

Բնական ընտրությունը էվոլյուցիայի շարժիչ գործոնն է: Դարվինը հաստատում է, որ բնության մեջ չկա ոչ մի բացարձակ նպատակահարմարություն և կատարելագործություն, բնական ընտրությունը օրգանիզմներին հարմարեցնում և կատարելագործում է միայն բնական միջավայրի նկատմամբ: Հարմարվելու պատճառները, ըստ Դարվինի, պետք է փնտրել օրգանիզմից դուրս՝ նրա զոլություն պայմաններում, բնական ընտրության մեջ: Բնությունն ինքն ընտրում է ավելի կատարելագործված փոփոխություններով օրգանիզմները: Այսպիսով, Դարվինն ապացույցեց, որ բոլոր փոփոխությունները հարմարվում են զոլության պայմաններին, նրանք բարդանում և կատարելագործվում են: Նա հարուստ նյութերով ցույց տվեց, թե շրջապատող միջավայրի նկատմամբ շատ բուսական ու կենդանական օրգանիզմների դարմանք պատճառող հարմարությունները ինչպե՞ս առաջացան և ինչպե՞ս կատարելագործվեցին: Նա ժխտեց օրգանիզմի ինքնակատարելագործման և նպատակահարմարորեն փո-

փոխվելու մասին իրենալիստական տեսությունը: Իսկ ինչու են փոխվում կենդանիների հին տեսակները և առաջանում նորերը: Այն պատճառով, որ փոխվում է շրջապատող բնությունը, փոխվում են միջավայրի պայմանները: Այսպես կոչված «կենսական ուժերն» ալյտեղ երբեք չեն կարող որևէ դեր խաղալ: Այստեղ ոչ մի հրաշք չկա: Կենդանիներն ու բույսերը բաղմանում են բնության հայտնի օրենքներով: Պատկերացրեք, որ ծովի տեղը լցամաք է դառնում, հարթության վրա լեռներ են բարձրանում: Ի՞նչ է մնում անելու ալք վայրերի նախկին բնակիչներին, նրանք պետք է կա՞մ ոչնչանան, կա՞մ տեղափոխվեն նոր վայր և կա՞մ հարմարվեն նոր պայմաններին:

Օրգանական աշխարհի զարմանալի կատարելագործվածությունը բնության մեջ ուղղակի զարմացնում էր մարդուն: Իրանականները չէին կարողանում ճիշտ պատասխանել այս հարցին: Իսկ բնության ամեն մի հետազոտությունից հետո բացահայտվում էին մարդու առաջ նոր տվյալներ օրգանիզմների կատարելագործման վերաբերյալ: Ասեղծվածը մնում էր չլուծված, մինչև որ հանգես եկավ Դարվինը և ավելց ալք զաղանիքի իսկական բանալին:

Դրա համար անհրաժեշտ է, որպեսզի բնության մեջ գործեն փոփոխականության, ժառանգականության և բնորոշության նույն օրենքները, ինչ արհեստական պայմաններում:

Բնական պայմաններում արդյոք գոյություն ունի՞ ընտրություն, թե՞ ոչ: Իր էությունը արհեստական ընտրությունը չհարմարված օրգանիզմների ոչնչացման և հարմարվածների ապրելու ունակության մեջ է:

Դյուրություն ունի՞ արդյոք ալքալիսի ոչնչացման պրոցեսն նաև բնության մեջ: Այո, ալք պրոցեսը, գուցե և ալելի ուժեղ կերպով, կատարվում է բնական պայմաններում:

Օրգանական աշխարհը ուժեղ և ինտենսիվ բաղմանում է և ամեն մի էակ կյանք է մտնում ուրիշ միլիոնավոր էակների ոչնչացման հաշվին: Կյանքի համար պալքար անդի ունի միաժամանակ և անօրգանական բնության հե՞տ:

Պալքար տեղի ունի և բնության տարերային ուժերի դեմ: Մի շարք պայմաններ նպաստավոր են մի տեսակների համար, որոնց թիվը մեծանում է, անբարենպաստ պայմանները, ընդհակառակը, կրճատում են տեսակների քանակը: Այսպիսով, հողալին, կլիմայական պայմանները կողմնակի կերպով աղղում են տեսակի ծաղկման պրոցեսի վրա: Բնական պայմաններում ընտրության հիմնական խթանը հանդիսանում է պալքարը:

Օրգանիզմների ամբողջ կյանքը կապված է գոյության պալքարի հետ: Պալքարի ալք ձևերը, կապված միջավայրի պայմանների հետ, տարբեր են. մի դեպքում ալն արտահայտվում է տարբեր տեսակների միջև, մյուս դեպքում՝ գոյության անբարենպաստ պայմանների ու օրգանիզմների միջև:

Դյուրության պալքարի ընթացքում ոչնչանում են բոլոր ալն օրգանիզմները, որոնք զուրկ են մի շարք առավելություններից մյուսների նկատմամբ: Ապրում են և սերունդ են տալիս միալն ալն կենդանիներն ու բույսերը, որոնք օժտված են մի շարք օգտակար հատկանիշներով և որոնք ալելի լավ են հարմարված գոյության պայմաններին:

Ահա ալս պրոցեսը Դարվինը անվանեց բնական ընտրություն՝ նման արհեստական պայմանում արհեստական ընտրությանը: Պահպանվում են միալն օրգանիզմների ալն փոփոխությունները, որոնք ալելի լավ ու լավ են հարմարվում կյանքի պայմաններին:

Սակայն սխալ կլինե՞ր ենթադրել, որ բնական ընտրությունը տանում է բոլոր ձևերը դեպի բացարձակ կատարելագործումը:

Մի՞թե գիշերալին թիթեռը չի թռչում դեպի կրակը ու ոչնչանում գրանից: Նա հավաքում է նեկտարը հիմնականում գիշերալին պարմաններում նկատելի սպիտակ ծաղիկներից: Այդ է պատճառը, որ նա ձգտում է դեպի կրակը՝ լույսը: Մի՞թե մեղվին չի պաշտպանում նրա իսպիծը: Բայց նա միաժամանակ հանդիսանում է և նրա կործանման պատճառը: Խալթեկուց հետո նա չի կարողանում թշնամու մարմնից դուրս քաշել իսպիծը և ինքը ոչնչանում է: Նշանակում է՝ բացարձակ հարմարությունություն չկա, այն հարաբերական էր, որով և նպաստավոր պայմաններ են ստեղծվում բուսական ու կենդանական օրգանիզմների զարգացման համար:

Դարվինիզմը ոչ միայն պալթեցրեց օրգանական բնությունը նկատմամբ կրոնական հայացքները, այլև, դրա հետ միասին, մարքսիզմի համար բնական գիտական հենարան հանդիսացավ պատմական գոսակարգալին պալքարի գործում: Դրանով էլ բացատրվում է գոսակարգալին այն սուր պալքարը, որ այժմ ծավալվում է դարվինիզմի շուրջը: Այդ պալքարն ստանում է զանազան ձևեր, սկսած իդեալիստների կողմից դարվինիզմի հիմունքների ժխտումից, վերջացնելով «սոցիալ-դարվինիզմի» և սոսակալան կեղծ տեսություններիով:

Դարվինը իր ժամանակի և իր գոսակարգի զուպեն էր, և նրա ուսմունքի վրա ակնհայտ է սահմանավալվածություն կնիքը: Էնդելսը չսահմանափակեց դարվինիզմի թույլ կողմերի ընդհանուր գնահատալանով, ալ բացահայտեց Դարվինի սխալները, տալով օրգանական էվոլյուցիալի մի շարք հանդուցալին պրոբլեմներին դեալիկոնիկական-ժառերիալիստական հասկացողություն:

Դարվինը տվեց մարդու ծագման բնական գիտական բացատրությունը: Սակայն նա ալ հարցերը չկապեց սոցիալական պարմանների հետ, չնկատեց աշխատանքի գերը, աբաղորություն գործիքների գերը: Միայն Էնդելսի հանձարեղ միտքը հաստատեց կապի մարդացման պրոցեսում կռնկրեա պատմական օրինաչափությունը, մարդու ծագման սոցիալական ու շրտուգիական միասնությունը:

Դարվինն ալուամենայնիվ չրարծրացավ մինչև հետեոդական, իսկական պատմական տեսակետը: Օրինակ՝ Դարվինը միակողմանի կերպով է մեկնաբանել գոյություն համար մղվող պալքարը, բնդհանրացրել է ալ բանաձևը, տաբաձել է ալն, թեկուզ և որոշ վերապահումներով, մարդկալին հասարակության վրա:

Դարվինի կողմից ճանաչված օրգանական աշխարհի դարգացման օրենքների փոխադրումը մարդկալին հասարակություն վրա հանդիսանում է դարվինիզմի խարբալումը: Միայն աշխատավոր մարդկություն ոեոլյուցիոն տեսություն և պրակոնիկալի անբաժան միասնական զուգակցությունը, գինված դիալեկոնիկական մասերիալիզմի մեթոդով, դարվինիզմից կարելի է վերցնել ամբողջ դրականը, գիտականը, դեհն ցցելով բուրժուական պատյանը, մաքրելով նրան քալքալման ալն պրոդուկտներից, որոնց ժամանակակից բուրժուական կուլտուրան առաջացնում է ալնպիսի առատությունը:

Սովետական դարվինիստների փառավոր պլեադան հարստացրեց և կյանքում կիրառում է մեծ Դարվինի մեծագույն ուսմունքը: Դարվինի դարգացման

տեսութիւնները գնալով տվելի խորանում և հաստատութեամբ է գիտութեան մեջ: Ազատելով առանձին սխալներէրից և թերութիւններէրից, Դարվինի ուսմունքը մնում է օրգանական աշխարհի զարգացման միակ գիտական տեսութիւնը:

Մեծ Դարվինը հայտնագործեց կենդանի բնութեան մի շարք կարևոր օրենքներ: Բուրժուական գիտնականները աշխատում էին թաքցնել Դարվինի ուսմունքի պրոգրեսիվ կողմերը: Տիմիրյազևը, Միչուրինը, Պավլովը, Լիսենկոն և արիշները զարգացրել են Դարվինի ուսմունքի մատերիալիստական կորիզը:

Բիոլոգիայի հարցերում Տիմիրյազևի, Միչուրինի թերութեան հիմնական դրույթները զարվինիզմի հետագա ստեղծագործական զարգացումն են: Կ. Ա. Տիմիրյազևը, հետազոտելով քլորոֆիլը, լիկով աչն հզօրակացութեան, որ քլորոֆիլը էփլուտցիայի լավագույն ապացույցներից մեկն է: Քլորոֆիլի միջոցով կանաչ բույսը հարմարված է արեգակի ճառագայթները կլանելու համար:

Դարվինը և Միչուրինը՝ կենդանի բնութեան արդ. երկու մեծ հետազոտողները, հասարակական տարբեր դասակարգչի շերտալացուցիչներ են, որոնցից լուրաքանչլուրն իր կշանքը նվիրել է բիոլոգիայի հարցերի լուծմանը, սակայն կենդանի բնութեան երեւելիների պատասիվ բացատրութեան փոխարեն, որը հաստի է Դարվինին, միչուրինյան ուսմունքը ձգտում է կենդանի բնութեւնը ռեուլյուցիոն վերափոխման ենթարկել հանուն կոմունիզմի հաղթանակի: Վերջան թուցիկ են մարդու իղձերն ու ձգտումները, — ասում է Դարվինը, — որքան կարճ են նրա օրերը—հետեւաբար և որքան խղճուկ են նրա ձեռք բերած արդիւնքները աչն արդիւնքների համեմատութեամբ, որ կուտակիլ է բնութեւնը ամբողջ երկրաբանական ժամանակաշրջանի ընթացքում: Բոլորովին ուրիշ կերպ է հնչում աչն նշանաբանը, որն ասում է՝ Վարդը կարող է ավելի լաւ դարձնել բնութեւնը, — աչս խոսքերը պատկանում են ուրա ժողովրդի հանճարեղ պալակ, մեծ գիտնական Ի. Վ. Միչուրինին:

Մեծ ֆիզիոլոգ Ի. Պ. Պավլովի ծառայութեանն աչն հղալով, որ նա շարունակեց և կոնկրետացրեց Դարվինի տեսութեւնը միջավայրի պայմանների նկատմամբ կենդանիների հարմարվելութեւնների մասին:

Շատ արժանաւոր արդիւնքներ է ստացել համաշխարհային գիտութեւնը վերջին՝ հետաքրքրական շրջանում: Շատ բան է արել գիտութեւնը, որայնդի բարձրացնի արտադրողական ուժերը, աշխատավոր մասսաների բարեկեցութեւնը: Բնագիտութեւն շատ բաժիններում մարդը լրիւ կերպով իրեն է ենթարկել բնութեւն անհնադանդ ուժերը:

Սովետական համաշխարհային պրոգրեսիւ ընտկան գիտութեւնը հանդիսանում է Դարվինի մեծագույն ուսմունքի իսկական ժառանգորդը: Դարվինիզմը ապրում, զարգանում է, որովհետեւ նա լավարարում է ողջ առաջադեմ մարդկութեւն պահանջներին: